

nominał	100 zł
metal	900/1000 Au
stempel	lustrzany
średnica	21,00 mm
masa	8,00 g
wielkość emisji (nakład)	3.400 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-04, pod orłem napis: ZŁ 100 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Popiersie króla Zygmunta I Starego. U góry po obu stronach popiersia pod fragmentami wieńca półkołem lata panowania króla: z lewej 1506, z prawej 1548. Pod popiersiem półkołem napis: ZYGMUNT I STARY.

Projektant monety: Ewa Tyc-Karpińska

Moneta została wyprodukowana w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Moneta kolekcjonerska

W dniu 7 czerwca 2004 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monetę kolekcjonerską o nominale 100 zł, wykonaną stemplem lustrzanym w złocie, przedstawiającą popiersie króla Zygmunta I Starego. Moneta stanowi kontynuację serii „Poczet królów i książąt polskich”, zapoczątkowanej przez Narodowy Bank Polski w 1979 r. Jest też tematycznym dopełnieniem dwóch srebrnych monet i jednej miedzioniklowej, przedstawiających króla Zygmunta I Starego, wyemitowanych w 1994 r.

Zygmunt I Stary, najmłodszy syn Kazimierza IV Jagiellończyka i Elżbiety Rakuszanki, urodził się 1 stycznia 1467 w Kozienicach. 20 października 1505 r. objął tron wielkksiążęcy w Wilnie po zmarłym bracie, królu Aleksandrze Jagiellończyku. Jeszcze tego samego roku, 8 grudnia, został wybrany na króla Polski; jego koronacja odbyła się 24 stycznia 1507 r. w Katedrze na Wawelu. Początki panowania 40-letniego już monarchy były trudne. Po swym poprzedniku odziedziczył nierozwiązane problemy zarówno w polityce zagranicznej, jak i wewnętrznej.

W polskiej polityce zagranicznej największe znaczenie miały stosunki z dworem cesarskim Habsburgów, wpływające na relacje z innymi krajami. Zygmunt I dążył do utrzymania równowagi politycznej z Habsburgami i starał się przeciwdziałać ich próbom

Zygmunt I Stary
– Poczet królów i książąt polskich –

osłabienia państw jagiellońskich, najsilniejszych konkurentów w Europie Środkowej. Zygmunta Stary miał doświadczenie w sprawowaniu władzy – panował wcześniej w księstwach łęgowskim i opawskim oraz na Śląsku; był ostrożnym politykiem i człowiekiem usposobionym pokojowo. Musiał jednak toczyć liczne wojny obronne z atakującymi Polskę i Litwę Rosją oraz Mołdawią. W ich wyniku Litwa utraciła w 1514 r. Smoleńsk. Z kolei zawarty w 1466 r. pokój toruński, kończący 13-letnią wojnę z Zakonem krzyżackim, nie zapobiegł kolejnym zatargom polsko-krzyżackim. Wobec niezatwierdzenia jego postanowień ani przez papieża, ani cesarza rzymskiego nowy wielki mistrz Zakonu Krzyżackiego Albrecht Hohenzollern odmawiał złożenia przysięgi lennej, ciesząc się przy tym poparciem cesarza Maksymiliana I Habsburga. Cesarz obiecał również zbrojną pomoc wielkiemu księciu moskiewskiemu, Wasylowi III w toczącej się właśnie wojnie Rosji z Litwą. W tej sytuacji Zygmunt zdecydował się na bezpośrednie rozmowy z cesarzem na uroczystym zjeździe w Wiedniu w 1515 r., zawarło układ. Maksymilian cofnął swoje poparcie dla Moskwy i uznał prawa Polski do lenna pruskiego. Wielki mistrz Zakonu, Albrecht Hohenzollern, nie zastosował się jednak do ustaleń zjazdu wiedeńskiego i rozpoczął przygotowania do rozprawy z Polską, szukając zbrojnych posiłków w Rzeszy. W 1519 r. wybuchła wojna Królestwa Polskiego z Zakonem. W 1521 r. Polacy podeszli pod Królewiec i Zygmunt zgodził się zawrzeć czteroletni rozejm. Kres wojnom polsko-krzyżackim położył traktat podpisany w 1525 r. w Krakowie. Po przyjęciu luteranizmu Albrecht rozwiązał Zakon w Prusach i w jego miejsce stworzył świeckie państwo. W 1525 r. w Krakowie złożył hołd lenny Zygmunta Staremu jako dziedziczny książę pruski. Prusy Książęce znalazły się pod zwierzchnictwem monarchii jagiellońskiej. Po śmierci ostatniego Piastów mazowieckich Zygmunt wcielił w 1529 r. Mazowsze do Polski. Kres walkom na pograniczu mołdawskim położyło zwycięstwo Polaków pod Obertynem w 1531 r. W 1533 r. zdając sobie sprawę, że Polska nie ma dostatecznych sił na zmaganie się z potęgą turecką, Zygmunt zawarł z Turcją traktat o wzajemnej przyjaźni, nienaruszalności terytorium i wymianie handlowej, zyskując w ten sposób zabezpieczenie południowej granicy państwa. Starał się także zachować poprawne stosunki z Habsburgami.

Już od początków swego panowania Zygmunt Stary dużo uwagi poświęcał finansom Królestwa. Znacznie oddużył skarb królewski, odzyskał do niego liczne dobra królewskie, zastawiane na niekorzystnych warunkach, zwiększając dochody skarbu. Wprowadził nowy system ceł, usprawnił zarząd żup wielickich, oddzielił rachunkowość dotyczącą podatków publicznych od skarbu koronnego, zreformował system monetarny, zabiegał o rozwój miast królewskich. Sprawując rządy odwoływał się do rady senatorów i kompetentnych ministrów. Potrafił również prawie co roku skłonić sejm do uchwalenia podatku nadzwyczajnego, stanowiącego podstawę utrzymania „obrony potocznej” na kresach południowo-wschodnich. Wraz ze swymi doradcami Zygmunt Stary prowadził politykę racjonalnie i realistycznie, unikając jednoczesnej walki z wieloma wrogami oraz wybierając rozwiązania korzystne, lecz nie ryzykowne. Dużą wagę przy-

wiązywał do porządkowania prawa. Zlecił opracowanie projektu unifikacji praw w całym kraju, tzw. korekturę Taszyckiego, który jednak odrzucono na sejmie w 1534 r. Wraz ze swymi doradcami zreorganizował służbę dyplomatyczną, stworzył także załóżek stałego wojska.

Po śmierci swej pierwszej żony, Barbary Zápolyi, pochodzącej z możnowładczej rodziny węgierskiej, Zygmunt Stary ożenił się w 1518 r. z siostrzenicą cesarza rzymskiego Maksymiliana, córką księcia Mediolanu, Boną Sforza. Miał z nią cztery córki i syna, Zygmunta II Augusta. Pochodząca z małego księstwa włoskiego o odmiennych zasadach ustrojowych, niepojmującą w pełni charakteru państwa, w którym król podlegał prawu i dzielił władzę z parlamentem, królowa zmierzała do wzmocnienia władzy królewskiej opierając się na grupie nowej magnaterii. Chcąc stworzyć podstawy niezależności materialnej dynastii, wykupywała dobra królewskie – przede wszystkim na Litwie. Z jej inicjatywy odbyła się w 1529 r. pospieszna elekcja, a rok później koronacja syna, 10-letniego Zygmunta Augusta na króla polskiego (jeszcze za życia ojca), nieco wcześniej wyniesionego już w Wilnie do godności wielkiego księcia litewskiego. Polityczna rola królowej Bony coraz bardziej rosła, w miarę jak starzejący się król tracił energię. W 1544 r. stary król przekazał synowi rządy na Litwie, zachowując władzę zwierzchnią.

Mimo częstych starć króla z opozycją, do końca życia cieszył się znaczną popularnością.

Wraz z Boną Zygmunt Stary był protektorem sztuki renesansowej, która zaczęła w Polsce rozkwitać pod ich rządami. Sprowadził do Krakowa włoskich artystów, przebudował zamek na Wawelu i wznosił grobową kaplicę Zygmuntofską we włoskim stylu; ufundował również „dzwon Zygmunta”. Za jego panowania Polska stała się najbardziej tolerancyjnym krajem w Europie. Zygmunt Stary zmarł 1 kwietnia 1548 r. w Krakowie. Został pochowany w Katedrze na Wawelu.

Opracowano w NBP na podstawie:

1. „Poczet królów i książąt polskich”, Czytelnik 1978
2. „Księga królów i książąt polskich” pod red. naukową Stefana K. Kuczyńskiego, Świat Książki 1999
3. „Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności” Alicji Dybkowskiej, Jana Żaryna, Małgorzaty Żaryn, PWN 1994 oraz źródeł encyklopedycznych

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.